

УДК (091)321.01
0000-0001-9731-4847

КОНЦЕПЦІЇ МІНАРХІСТІВ ЩОДО МІСЦЯ Й РОЛІ ДЕРЖАВИ В СУСПІЛЬСТВІ

ОНІПКО З. С.,
аспірантка
філософського
факультету кафедри
політології
Київського
національного
університету
імені Тараса
Шевченка

У статті проаналізовані відмінності двох найбільш розповсюджених різновидів лібертаризму: мінархізму та анархо-капіталізму. Основну увагу в статті приділено аналізу місця та ролі держави у концепціях найвідоміших мінархістів (Айн Ренд, Фрідріха фон Хайєка, Людвіга фон Мізеса, Роберта Нозіка, Тібора Махана, Адама Ріда, Вільяма Томаса, Джона Лі).

Ключові слова: лібертаризм, мінархізм, анархо-капіталізм, держава, Айн Ренд, Фрідріха фон Хайєк, Людвіга фон Мізес, Роберт Нозік, Тібор Махан, Адам Рід, Вільям Томас, Джон Лі.

Держава як форма організації суспільства, її місце у житті людини, основні завдання, які вона покликана виконувати були предметом дискусії серед мислителів та науковців у всі часи. Державу то наділяли найбільшими повноваженнями щодо втручання у людську діяльність, то повністю її відкидали, визнаючи як аморальну та небезпечну. Не є виключенням й представники лібертаризму, відносно нової суспільно-політичної течії, котрі активно сперечалися та продовжують це робити донині. В центрі дискусії стоїть питання: чи є необхідною взагалі держава для ефективного існування суспільства, якщо є, то у яких межах? Оскільки лібертаризм як суспільно-політичний напрям здобуває сьогодні все більше прихильників не лише на своїй батьківщині – США, а й в країнах Західної Європи та в Україні, актуальним є дослідження наукових поглядів основних представників лібертаріанського різновиду - мінархізму (Айн

Ренд, Фрідріха фон Хайека, Людвіга фон Мізеса, Мілтона Фрідмена, Тібора Махана, Роберта Нозіка, Девіда Келлі, Адама Ріда, Джона Лі) щодо походження, місця, ролі та завдань мінімальної держави.

Лібертаризм як ідейно-політичний напрям виник та розвинувся лише в ХХ столітті. Для нього характерна абсолютизація індивідуальної свободи, примат невідчужуваних природних прав особистості, зведення функцій держави до прийнятного мінімуму, ринкова економіка та ін. Лібертаризм поділяється на дві основні течії: мінархізм та анархокапіталізм. Головною відмінністю даних напрямів є різні підходи щодо визначення місця держави в суспільстві, виходячи із принципу заборони на «агресивне насилля». Крім двох вище згаданих різновидів, в лібертаризмі науковці виділяють й ряд дрібніших: агоризм, геолібертаризм та ін.

Принцип заборони на «агресивне насилля» є фундаментальним для лібертаріанської ідеології й полягає в тому, що індивідам не дозволяється застосовувати будь-які силові дії щодо життя, свободи чи майна інших індивідів. Підґрунтям вищезгаданого принципу є ідея природних невідчужуваних прав особистості на тріаду базових потреб (життя-свобода-власність), висунута ще представниками класичного лібералізму. Виходячи з того, що індивіди володіють свободою розпоряджатися власним життям відповідно до принципів, які визначають самостійно, є сфери суспільної діяльності особи, куди держава не може втручатися взагалі. Спроби обґрунтувати принцип заборони на «агресивне насилля», або як він ще називається «принцип ненападу», можна прослідкувати ще починаючи із давньогрецьких філософських систем. Так зокрема, давньогрецький філософ Епікур писав, що «справедливість, яка бере витоки із природи, є договором про корисне – з метою не зашкодити один одному й не терпіти шкоди». Німецький юрист Самуїл фон Пуфендорф у своїй праці «Про обов'язки людини та громадянина» зазначає, що «серед абсолютних обов'язків кожного на першому місці знаходиться наступний: ніхто не може шкодити іншому»[2]. Серед інших мислителів, які так чи інакше виступають проти вторгнення у свободу індивіда з метою порушення його прав, можна назвати Джона Локка, Герберта Спенсера, Томаса Джефферсона, Джона Стюарта Мілля, Мюррея Ротбарда та ін.

Анархо-капіталісти (М. Ротбард, Д. Фрідмен, Г.-Г. Хоппе,) наділяють принцип заборони на «агресивне насилля» абсолютним характером, ви-

ступаючи за повну ліквідацію держави як суспільного інституту на користь добровільних об'єднань громадян, які будуть регулюватися природним законом та принципами вільного ринку. Держава як знаряддя насилля, на думку анархо-капіталістів, повинна зникнути з історичної арени, а її захисні, судові та інші функції візьмуть на себе приватні агентства, фінансовані з внесків усіх громадян.

Мінархісти (від лат. *minimus* «мінімальний» та давньогрец. *ἀρχή* «влада»), також додержуючись принципу заборони на «агресивне насилля», разом з тим не заперечують ролі держави у забезпеченні захисту та безпеки особистості та встановленні суспільної стабільності. Для мінархістів держава є також злом, однак злом необхідним, таким, що не дає людству змоги поринути у стан анархії, безладу та сваволі. При цьому мінархісти зводять повноваження держави до прийнятного мінімуму, визнаючи її лише як гаранта природних прав індивіда. Крім того, на відміну від анархо-капіталістів, теоретики мінархізму не відкидають систему оподаткування, а визначають основні статті поборів лише для правоохоронної та судової сфери діяльності держави. Економіка, медицина, освіта – це ті області суспільного життя, куди держава не має права втручатися за будь-яких умов. Серед найбільш відомих мінархістів слід виокремити Айн Ренд, Фрідріха фон Хайека, Людвіга фон Мізеса, Мілтона Фрідмена, Тібора Махана, Роберта Нозіка, Девіда Келлі, Адама Ріда, Джона Лі та ін.

Взагалі мінархізм як напрям лібертаризму з'явився раніше анархо-капіталізму. Якщо сказати точніше, то лібертаризм спочатку й виступав як мінархізм, оскільки перші теоретики-лібертарії були тими, хто запропонував та обґрунтував ідею мінімальної держави, обмежившись критикою розширення втручання держави у відносини між індивідами. Лише згодом, у кінці 70-х років ХХ ст. погляди щодо обмеження державної політики набули анархістського характеру.

Однією з перших прихильниць ідеї мінімальної держави в ХХ столітті була американська письменниця та філософ Айн Ренд (уродж. Аліса Розенбаум), основоположниця філософії об'єктивізму й автор таких праць, як «Атлант розправив плечі», «Джерело», «Чеснота егоїзму» та ін. Свої лібертарні ідеї автор виводить із концепції природних прав індивіда. Такі права для Айн Ренд – основа основ, підвалини, на яких ґрунтується економіка, політика, культура[3]. Права індивіда, на думку Айн Ренд, є зв'язуючою ланкою між моральним

кодексом окремої людини та законами суспільства, етикою та політикою. Саме концепція індивідуальних прав спонукала до появи та поширення ідей обмеження влади держави в рамках закону. Основоположним правом Айн Ренд, як і будь-який лібертарій, визначає право на життя. «Для кожної людини право – це моральне обґрунтування свободи діяти згідно власного розуміння, для досягнення власних цілей, за своїм добровільним, зробленим без примусу вибором»[4]. Порушення будь-яких прав особистості силовими методами є неприйнятним для Айн Ренд. Вона зазначає, що єдиною умовою існування цивілізованого суспільства є виключення фізичної сили із соціальних відносин й надання переваги взаємодії за допомогою дискусій, переконань та добровільної діяльності. Органом, який би корегував стосунки між індивідами щодо здійснення ними своїх прав, є уряд, який діє згідно із законом.

Держава є єдиним легітимним монополістом на застосування сили в суспільних відносинах. Індивіди делегують свої права на діяльність насильницькими методами державним органам, бо лише держава керується об'єктивними законами. Держава, як зазначає філософ, повинна контролювати рівень порушення прав індивідів та зводити його до мінімуму. Зазихання на свободу з боку держави бути виникати кожен раз, коли буде розширюватися сфера її впливу, а, значить, будуть звужуватися індивідуальні права. У разі відсутності державного регулювання суспільство порине у хаос, постійні міжособні війни, повернеться до первісного стану «війни всіх проти всіх». Даний аргумент Айн Ренд використовує в своїй критиці анархізму, який виступає за повне знищення будь-яких державних органів. Лише турбота про власну безпеку та спокійне життя може примирити особу з існуванням держави, уряду. Айн Ренд виступає за обмежене правління, дії якого «...повинні бути чітко визначені та обмежені; вони повинні повністю виключати каприз чи забаганку; це повинен бути робот, дії якого вмотивовані лише законом»[5]. Саме США філософ наводить як приклад балансу між проголошенням примату природніх прав особистості та їхнім законним дотриманням.

Айн Ренд виступає за капіталізм, як єдину моральну систему, в якій можуть зберігатися права індивіда. Політична й економічна системи доповнюють одна одну, бо базуються на однакових ідеях (свободі, розумі, праві). Держава повинна, на думку мислителя, забезпечувати вільне підприєм-

ництво, ринкову економіку на засадах конкуренції. Крім того, Айн Ренд виступала за право громадянина не платити податки, хоча й зазначала, що держава без системи оподаткування - недосяжний ідеал. Як і лібертарії наступних поколінь, американський філософ відкидала доречність контролю державних органів за такими галузями як освіта, медицина, екологічна діяльність тощо.

Погляди щодо небезпеки втручання держави в економіку висували такі представники Франкфуртської школи, як Людвіг фон Мізес та Фрідріх фон Хайек. Вони виступали за мінімізацію ролі держави у суспільстві. Так, австрійський політолог та економіст Ф. фон Хайек в своїх роботах «Дорога до рабства» та «Індивідуалізм» показує, що державне регулювання економіки може призвести до непередбачуваних наслідків, таких як встановлення тоталітарних режимів. Без економічної свободи, на думку науковця, не може існувати ані індивідуальної, ані політичної свободи, оскільки вони є взаємообумовленими та взаємозалежними. Передавши приватну власність в руки держави, індивід у кінцевому результаті позбавиться й своєї свободи, адже контроль та перерозподіл суспільних ресурсів з боку органів влади (бюрократів) буде постійно рости, не маючи ані всередині, ані ззовні жодних важелів гальмування. Така держава всезагального планування, хоч і гарантує громадянам своєрідний економічний захист, але це буде «безпека казарм та бараків»[6]. Мислитель критикує соціалізм, називає його прямим шляхом до диктатури. Колективізм тоталітарного режиму Хайек протиставляє індивідуалістичним цінностям ліберальної течії. Лише вільна конкуренція та децентралізація ринку є тими умовами, за яких свобода індивіда матиме шанс на існування.

Ф. фон Хайек обґрунтовує теорію «спонтанного порядку», яка є одним із принципів лібертаристської ідеології. «Спонтанний порядок» є ідеальною конструкцією, яка виникає в процесі еволюції й характеризується свободою, справедливістю та ефективністю. Таким порядком є капіталізм як високоорганізований всеохопний порядок людської взаємодії. Держава не повинна втручатися у спонтанний порядок ринкової економіки, а також в його складові (наприклад, грошову систему). Хайек вважав, що жодна відома цивілізація не існувала без уряду, який би забезпечував приватну власність. Однак вона не може процвітати при уряді, який бере на себе керівництво буденними справами громадян. Уряд, здатний захистити своїх громадян від

насилля інших, сприяє появі все більш складного порядку, заснованому на спонтанній та добровільній співпраці[7]. Австрійський економіст виступає за лібералізм (поняття «лібертаризм» ще не увійшло до широкого наукового обігу й не застосовувалося представниками Франкфуртської школи) як єдину легітимну та прозору ідеологію, втілення якої в життя допоможе ефективно здійснювати обмежене втручання держави в економіку. В своєму есе «Про свободу» мислитель аналізує всю історію становлення лібералізму, й приходить до висновку, що лише за його умов можливе існування індивідуальних свобод, а тому лише ліберальне суспільство з мінімальною державою є найбільш прийнятною формою співіснування індивідів[8].

Крім того, фон Хайек критикував втручання держави у соціальну сферу. Він вважав, що держава не повинна займатися перерозподілом соціальних благ серед громадян, а також виступав за обмеження діяльності профсоюзів. Таким чином, Фрідріх фон Хайек у своїх працях обґрунтовував існування мінімальної держави, роль якої повинна зводитися лише до забезпечення правових норм, які б гарантували правила вільної торгівлі.

Погляди Ф. фон Хайєка перегукуються із ідеями іншого представника Франкфуртської школи, австрійського мислителя Людвіга фон Мізеса, а також американського економіста Мілтона Фрідмена. Мізес є автором ряду робіт, присвячених політології, економіці, філософії та соціології («Бюрократія. Запланований хаос. Антикапіталістична ментальність», «Індивід, ринок і правова держава», «Лібералізм в класичній традиції»). Як і фон Хайек, фон Мізес стояв у витоків мінархізму як лібертаріанського напрямку, хоча й висловлював свої ідеї, відштовхуючись від позицій класичного лібералізму. Виходячи із цінності приватної власності для людської цивілізації, Мізес виділяв три типи економічного устрою в світі: ринкове господарство, «зіпсований ринок» та неринкове господарство, або економіка за соціалізму. Мислитель критикував соціалізм як таку систему, за якої відсутня приватна власність, а, значить, відсутня конкуренція, що веде до планування та неефективного використання економічних ресурсів держави. Виступаючи апологетом вільного ринку, економіст вважав, що лише капіталізм у поєднанні з демократичним правлінням веде до процвітання та стабільності індивідів[9].

Л. фон Мізес критикував анархізм за його відкидання держави як важливого стабілізатора су-

спільного життя. На його думку, держава є необхідним елементом людської цивілізації, без якого суспільство неминуче скотиться до хаосу та безладу. Держава є інструментом для підтримання щастя та благополуччя людини, містячи при цьому у собі й фактори загрози свободи громадянина. Це впливає з того, що кожна держава прагне до розширення повноважень власного апарату шляхом порушення прав індивідів, а тому важливим є обмеження державного апарату шляхом встановлення конституції та розширенню індивідуальних прав. Найбільш прийнятною Мізес вважає таку мінімальну державу, яка хоч і володіє апаратом примусу, однак застосовує його лише з метою встановлення миру та безпеки у суспільстві. Держава не може ігнорувати власні силові засоби, бо тоді їй буде загрозовувати дестабілізація з боку радикально налаштованих громадян. «Завдання держави... полягає виключно в гарантії захисту життя, здоров'я, свободи й приватної власності від насильницьких нападів... Все, що виходить за межі цього, є злом»[10].

Особливу увагу австрійський мислитель приділяє обґрунтуванню негативних наслідків втручання держави в економічні процеси. Посилення ролі держави в економічному секторі призведе до посилення ролі бюрократії та розквіту корупції. Зниження економічної ефективності матиме наслідком негативні зміни в політичній і в соціальній сферах суспільства[11]. Вчений визнавав прийнятним лише обмежене втручання держави в економіку, яке б зводилося до нагляду за дотриманням законів, які лежать в основі ринку. Таким чином, Мізес, як і його попередники, мінімізує роль держави в суспільстві й зводить її до захисної функції, обмежуючи її апарат законами та індивідуальними правами.

Цікаву думку щодо ролі держави у суспільному житті висунув американський економіст, прихильник мінархізму, Мілтон Фрідмен. Для нього мінімальна держава виступає не лише нормотворчим органом, але й третейським суддею у стосунках між людьми. Людська діяльність неможлива без зіткнень різних інтересів, що призводять до конфліктогенних ситуацій різного рівня, а тому необхідним є встановлення правил, норм поведінки, які були б загальноприйнятими. Фрідмен порівнює індивідів із учасниками гри, а державу із арбітром, який встановлює та роз'яснює для них правила гри[12]. Для того, аби усі гравці дотримувалися встановлених правил, держава повинна мати апарат для застосування санкцій щодо їх порушників.

Саме такою діяльністю її повинне обмежуватися коло завдань держави у стосунках із індивідами. Правила гри на ринку, хоч і потребують контролю з боку держави, однак цей контроль повинен бути звуженим та обмеженим.

Будучи економістом, Фрідмен проектує посередницьку роль держави й в економічну сферу. Фрідмен наділяє державу відповідальністю за розвиток ринкових відносин в суспільстві, адже безпека розширення повноважень державного апарату щодо основ людської діяльності несе у собі небезпеку виходу механізмів державного регулювання за межі прийнятні в суспільстві, де ціниться свобода. «Існування вільного ринку не знімає, зрозуміло, необхідності уряду... однак ринок звучує коло питань, які слід вирішити політичними засобами, й таким чином зводить їх до мінімуму» [13]. Отже, існування мінімальної держави, на думку Фрідмена, є необхідною умовою розвитку ринкових відносин у суспільстві.

Наявність свободи в суспільстві є основою повноцінного розвитку та реалізації індивідів у всіх сферах діяльності від політики до мистецтва. Фрідмен, так само як і фон Хайск з фон Мізесом вважає економічну свободу передумовою політичної свободи, оскільки дає можливість людям організувати спільну діяльність без жодного примусу чи централізованого планування.

Таким чином, можна простежити чимало спільних рис у економістів-лібертаріїв щодо завдань держави, уряду. Коло цих завдань обмежується в першу чергу наглядом за дотриманням законів з метою ефективної діяльності ринку.

Ще однією концепцією, яка висвітлювала оригінальний погляд на місце держави в суспільстві, була концепція американського філософа-мінархіста Роберта Нозіка, розроблена в його праці «Анархія, держава, утопія». Нозік пропонує ідею появи мінімальної держави, головною функцією якої був би захист природних прав індивідів у відповідності до моральних принципів та норм правотворюючої справедливості. На думку філософа, лише держава володіє законним правом використовувати апарат примусу задля встановлення в суспільстві стабільності та миру. Мінімальна держава у своєму становленні проходить ряд етапів. Найперше виникають захисні агентства, які покликані забезпечувати непорушність прав індивідів; згодом конфлікти між агентствами призводять до появи домінуючої захисної агенції, яка є суддею у суперечках між дрібнішими агенціями. Домінуюче

захисне агентство еволюціонує в ультрамінімальну державу, за якої права гарантуються лише платникам податків. Ультрамінімальна держава згодом перетворюється на власне мінімальну державу, яка забезпечує права усім громадянам, не залежно від віку, статі, економічного чи соціального становища тощо [14]. Мінімальна держава ґрунтується на засадах особистої свободи та недоторканості приватної власності. Її повноваження не можуть вийти за рамки захисної функції. Таким чином, принцип заборони на «агресивне насилля» у мінімальній державі Нозіка набуває найбільш оформленого змісту. Роберт Нозік підкреслює, що його теорія є гіпотетичною,

Частина лібертаріанців-мінархістів пояснювала свою позицію щодо місця держави в суспільстві у полеміці із анархістами. Такі науковці піддавали критиці тези анархістів про можливість існування суспільства без держави, яку замінять вільні агенства із надання різноманітних послуг, за їхню утопічність та неефективність. Так американський політолог-мінархіст Тібор Махан вважав, що уряд не завжди повинен базуватися на примусі, порушуючи тим самим принцип заборони на «агресивне насилля». Для нього уряд - «лише монополія, однак це те є тотожним примусу» [15]. Навіть більше того, Махан зазначає, що існують уряди, які забезпечують збереження індивідуальних прав без силових методів. Держава повинна існувати в першу чергу для того, щоб захищати приватну власність, корегувати процеси на ринку, які виходять за межі закону. Без встановлення правових норм не може йти мова про ефективну діяльність ані в економічній сфері, ані в будь-якій іншій, а закони може встановлювати лише держава як носій об'єктивної волі усього суспільства. Крім того, доцільність існування уряду Махан пояснює ще й тим, що у його розпорядженні є засоби для підбору найкращих спеціалістів для охоронної та судової систем. Приватні агенства, за які ратують анархо-капіталісти не зможуть, на думку Махана, забезпечити достатній рівень безпеки та професіоналізм суддів, бо будуть діяти у відповідність із інтересами тих громадян, хто їм більше заплатить. Таким чином, держава, на думку Т. Махана, повинна сприяти тому, щоб усі системи суспільства створювали єдине органічне ціле з метою забезпечення продуктивності та високоефективності його розвитку.

Схожі ідеї висуває Джон. Р. Лі у статті «Лібертаріанство. Обмежене правління та Анархія». Він критикує анархістів за те, що у суспільстві, яке

вони пропонують не не може існувати жодних договірних відносин і як наслідок жодного законодавства. Автор зазначає, що всі природні права людей можуть існувати лише у рамках закону, а право (закон) є атрибутом лише держави. «Право на життя, свободу або власність не має значення, якщо воно не розглядається як частина більшого скоординованого цілого, яке є органом певної правової системи»[16]. Життя людини так чи інакше, визначається нормами, встановленими державою, але основу, яку держава використовує для встановлення даних норм людського існування повинна відповідати природнім правам індивіда на життя, свободу, власність, щасливе існування як метафізичному ідеалові. З цього можна зробити висновок, що Лі виступає за таку мінімальну державу, роль якої полягала б у встановлення таких законів, які якнайкраще відображали увесь спектр особистих прав та свобод її громадян.

Американський філософ, історик, спеціаліст з інформаційних систем, прихильник мінархізму, Адам Рід в своїй статті «Раціоналізм, історія, індуктивна політика» обґрунтовує власне бачення появи та обов'язків уряду. Виклад своїх думок щодо завдань мінімальної держави Рід починає із визначення такого суб'єктивного стану індивіда як щастя. Для нього щастя досягається діями, які підтримують та покращують людське життя. Для досягнення благополуччя та процвітання індивід потребує гарантії, що ніхто і ніщо не буде втручатися в його діяльність. Це можна досягнути лише у раціональній взаємодії індивідів між собою. Однак оскільки людям характерний суб'єктивізм, то неминучими у людській взаємодії будуть конфлікти через різні інтереси, а також розбіжності в релігійних, економічних, політичних поглядах, а це призведе до порушення прав та безпеки невинних людей. Для того, аби мінімізувати негативні наслідки нерациональної людської природи, як вважає Адам Рід, громадяни повинні встановити об'єктивний кодекс права задля оптимізації здійснення правосуддя в суспільстві. З цього Рід виводить основну функцію політичної системи (держави), яка полягає в тому, щоб «...мінімізувати сукупність випадків ініціювання застосування необґрунтованої сили – незалежно від того, порушені вони злочинцями, чи самою політичною системою - проти невинних осіб»[13]. Таким чином, держава повинна брати на себе роль гаранта безпеки невинних громадян щодо здійснення відносно них протиправних дій.

Крім того, Адам Рід розглядає ряд етапів, які передують утворенню держави як конституційної республіки. На першому етапі, індивіди змушені будуть заключити договір задля забезпечення своїх прав. Для цього вони повинні будуть розробити проект конституції, де будуть прописані особливості політичної системи майбутньої держави, стратегії її побудови та план дій щодо втілення її в життя. На другому етапі громадяни формують нове юридичне та охоронне підприємство, своєрідну корпоративну організацію, членство в якій передбачає ресурсний внесок її членів. Далі ця корпорація знаходить або висуває одного підприємця, який би стимулював її членів задля захисту своїх прав створювати уряд об'єктивного права на зразок закритого співтовариства, метою якого буде захист учасників, й членство в якому буде продаватися. Таке співтовариство, на думку Ріда, буде згодом еволюціонувати в конституційну республіку, яка буде виконувати ряд функцій: гарантувати своїм громадянам захист їх прав; захищати власний суверенітет на певній території; контролювати економічну сферу суспільства, яка діє на ринкових засадах; здійснювати зовнішню політику. Задля запобігання узурпації державою контролю над життям її громадян, Рід пропонує від самого народження виховувати майбутніх громадян в дусі права, навчати їх цінувати та захищати власну свободу та права [17]. Як видно із вищезазначеного, Рід виводить появу конституційної республіки із економічних (ринкових) елементів людської взаємодії.

Таким чином, хоча й мінархісти й висували ряд різноманітних концепцій, в яких розкривали своє власне бачення місця держави, її завдань та особливостей, всі вони містили чимало спільних ідей. Так науковці обґрунтовували примат природніх прав індивіда, вважаючи, що головною метою держави є саме їх гарантія та захист. Виходячи із принципу заборони на «агресивне насилля», мінархісти обмежували функції держави лише захистом свобод громадян та наглядом за додержанням законів. Більшість мінархістів (Айн Ренд, Тібор Махан, Джон Роджер Лі та ін.) критикували позиції анархокапіталістів, які виступали проти існування держави взагалі, вважаючи, що без державного контролю, навіть мінімального, є постійна небезпека повернення до первісного стану хаосу. Такі прихильники мінархії, як Фрідріх фон Хайек, Людвіг фон Мізес та Мілтон Фрідмен вважали, що коло завдань держави повинне обмежуватися забезпеченням функціонування вільного ринку

та гарантії економічних свобод. Крім того, до обмеженого кола завдань, які повинна виконувати держава, на думку мінархістів, належить й проведення ефективної та продуктивної нормотворчої, охоронної діяльності, заснованих на правах інди-

відів. Держава, як вважали прихильники монархії, не повинна втручатися в сфери особистого життя громадян (релігійну, культурну, освітню, сферу охорони здоров'я).

ПОСИЛАННЯ:

1. Айн Рэнд. Добродетель эгоизма - The Virtue of Selfishness: A New Concept of Egoism. — М.: Альпина Паблшер, 2011.
2. Пуфендорф С. О должности человека и гражданина по закону естественному: в 2-х т. Т. I. — СПб.: Нестор-История, 2011. — 214 с.
3. Thomas William R Objectivism against Anarchy / Anarchism/Minarchism: Is a Government Part of a Free Country? // Roderick T. Long, Tibor Machan. — 39-59 p.
4. Айн Рэнд. Добродетель эгоизма - The Virtue of Selfishness: A New Concept of Egoism. — М.: Альпина Паблшер, 2011.
5. Там само;
6. Хайек Ф.А. фон, Дорога к рабству: Пер. с англ. / Предисл. Н.Я. Петракова. -- М.: «Экономика», 1992. -- 176 с.
7. Гаек Фрідріх А. Конституція свободи. - Львів: Літопис, 2002. - 556 с
8. Фридман М., Хайек Ф. О свободе. — Челябинск: «СОЦИУМ», 2003. — 186с.
9. Мизес Л. фон Либерализм в классической традиции. — М.: Социум; Экономика, 2001. — 239 с.
10. Мизес Л. Индивид, рынок и правовое государство / Антология под ред. Д. Антисери и М. Балдини. — СПб.: Пневма, 1999. — 196 с.
11. Мизес Л.фон Всемогущее правительство: тотальное государство и тотальная война — Челябинск: Социум, 2009. — 466 с.
12. Фридман М. Капитализм и свобода. - М.: Новое издательство, 2006. - 240с.
13. Там само.
14. Нозик Р. Анархия, государство и утопия / Роберт Нозик ; пер. с англ. Б. Пинскера; под ред. Ю. Кузнецова и А. Куряева. — М.: ИРИСЭН, 2008. 424 с.
15. Tibor R. Machan Reconciling Anarchism and Minarchism Politics / Anarchism/Minarchism: Is a Government Part of a Free Country? // Roderick T. Long, Tibor Machan. — 59-87 p.
16. Lee John Roger Rationality, History, and Inductive Politics / Anarchism/Minarchism: Is a Government Part of a Free Country? // Roderick T. Long, Tibor Machan. - 15-21 p.
17. Reed Adam Rationality, History, and Inductive Politics / Anarchism/Minarchism: Is a Government Part of a Free Country? // Roderick T. Long, Tibor Machan. — 21-39 p.

Onipko Z. The minarchists' concept of the place and role of the state in society / Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article analyzes the differences between the two most common types of libertarianism: minarchism and anarchocapitalism. In the article the main attention is paid to the analysis of the place and role of the state in the concepts of the most known minarchists (Ayn Rand, Friedrich von Hayek, Ludwig von Mises, Robert Nozick, Tibor Machan, Adam Reed, William Thomas, John, Lee).

Key words: libertarianism, minarchism, anarchocapitalism, state, Ayn Rand, Friedrich von Hayek, Ludwig von Mises, Robert Nozick, Tibor Machan, Adam Reed, William Thomas, John Lee.

Онипко З.С. Концепции минархистов о месте и роли государства в обществе / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

В статье проанализированы отличия двух наиболее распространённые видов либертаризма: минархизма и анархо-капитализма. Главное внимание в статье уделено анализу места и роли государства в концепциях самых известных минархистов (Айн Ренд, Фридриха фон Хайека, Людвиг фон Мизеса, Роберта Нозика, Тибора Махана, Адама Рида, Уильяма Томаса, Джона Ли).

Ключевые слова: либертаризм, минархизм, анархо-капитализм, государство, Айн Ренд, Фридрих фон Хайек, Людвиг фон Мизес, Роберт Нозик, Тибор Махан, Адам Рид, Джон Ли.

Стаття надійшла до редакції: 11.01.2017

Рекомендовано до друку: 20.02.2017